

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсових робіт
зі спеціальностей
231 Соціальна робота та
232 Соціальне забезпечення

2022 рік

Укладачі:

Балдинюк О. Д. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Бондаренко Г. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рецензенти:

Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Албул І. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Затверджено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 1 від 09.08 2022 року).

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт зі спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення / Уклад. О. Д. Балдинюк, Г. В. Бондаренко. Умань, 2022. 35 с.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти зі спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення.

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт розроблено відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», інших нормативних документів Міністерства освіти України, «Положення про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положення про курсові роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», затверджених освітньо-професійних програм підготовки здобувачів початкового (короткого циклу) та першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти.

Курсова робота – вид самостійної навчально-наукової роботи з елементами дослідження, що виконується здобувачами вищої освіти упродовж семестру з метою закріплення, поглиблення і систематизації знань, одержаних за період навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Мета написання курсової роботи здобувачами вищої освіти передбачає:

- поглиблення, узагальнення і систематизацію теоретичних знань та практичних умінь;
- формування умінь самостійно працювати з навчальними і науковими ресурсами (у тому числі із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних засобів та технологій);
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв’язування практичних завдань;
- формування умінь здійснювати науковий пошук під час проведення дослідження;
- формування досвіду самостійної творчої дослідницької діяльності;
- розвиток наукових здібностей, залучення до науково-дослідницької діяльності.

Виконання науково-дослідної роботи під час написання курсової роботи передбачає набуття здобувачами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма, які зафіксовані у ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) (Додаток Е).

Тематика курсових робіт формується на початку навчального року, затверджується на засіданні кафедри і оновлюється щорічно. Вона повинна відповідати освітній програмі, практичним потребам галузі, бути актуальною і тісно пов’язаною з вирішенням практичних фахових завдань.

Здобувач вищої освіти має право подавати власні пропозиції щодо тем курсових робіт на розгляд кафедри. Після розгляду пропозицій та затвердження тематики, здобувачі вищої освіти обирають теми із списку, затвердженого кафедрою. Тема курсової роботи повинна бути чіткою, лаконічною, актуальною, без скорочень.

Кількість тем курсових робіт не може бути меншою кількості здобувачів вищої освіти за певною спеціальністю і формою навчання.

Після визначення теми здобувач вищої освіти повинен отримати настановчу консультацію у наукового керівника курсової роботи. Під час консультації визначаються: загальні вимоги до роботи, порядок її виконання, орієнтовний зміст, літературні джерела, які підлягають вивченню, зміст та методика проведення теоретичного дослідження, терміни виконання етапів роботи.

Керівниками курсових робіт призначаються висококваліфіковані та досвідчені викладачі кафедри, що мають науковий ступінь та/або вчене звання.

Структура курсової роботи повинна мати такі елементи:

- титульна сторінка;
- зміст;
- вступ;
- основна частина (розділи, підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Опис структурних елементів

Титульна сторінка курсової роботи оформляється відповідно до затвердженої форми (Додаток А).

Зміст подають на початку курсової роботи після титульної сторінки. Він містить вступ, назви розділів, підрозділів, пунктів (якщо вони є і мають заголовки), висновки, додатки (за необхідності), список використаних джерел із зазначенням номерів початкових сторінок (Додаток Б).

У *вступі* розкривається сутність і стан розробки наукової проблеми та її значущість, обґрунтовується необхідність проведення дослідницької діяльності, а також подається загальна характеристика курсової роботи в рекомендованій нижче послідовності. У вступі необхідно чітко описати актуальність дослідження, сформулювати науковий апарат (мету, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження).

Актуальність теми (обґрунтування доцільності роботи). Актуальність та ступінь досліджуваної проблеми розкривається шляхом стислого аналізу наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних учених із даного питання. На основі обґрунтованих протиріч визначається проблема, на розв'язання якої і буде спрямоване дослідження.

Мета дослідження полягає у встановленні, виявленні наукових фактів, формулюванні закономірностей, обґрунтуванні найбільш ефективних шляхів вирішення досліджуваної проблеми. Тому при її формулюванні доцільно вживати ключові слова: «визначити», «дослідити», «виявити», «встановити», «обґрунтувати», «довести», «перевірити», «розробити» тощо.

Об'єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і обране для вивчення.

Предмет дослідження – це особлива проблема, окремі сторони об'єкту, його властивості і особливості, які повинні бути досліджені у роботі, не виходячи за межі досліджуваного об'єкту. Зазвичай формулювання предмета дослідження міститься у відповіді на запитання «що вивчається».

Завдання дослідження – це послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання розкривають та конкретизують мету дослідження і в загальному підсумку мають бути адекватні цій меті.

Методи дослідження – це способи дослідження, підходи до вивчення явищ, планомірний шлях наукового пізнання до встановлення істини. У курсовій роботі подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої мети. Щоб отримати достовірні результати, рекомендується використовувати різні методи.

Корегування змісту структурних елементів вступу може здійснюватися на завершальному етапі написання курсової роботи.

Основна частина роботи обов'язково повинна складатися з декількох розділів (від двох до трьох), які можуть мати підрозділи. Кожний розділ повинен мати назву і починатися з нової сторінки. В основній частині розкривається зміст використаних наукових понять, хід дослідження, подається аналіз та узагальнення результатів дослідницької роботи. Цифрові дані слід подавати у таблицях, графіках або діаграмах.

Перший розділ присвячується, як правило, теоретичному обґрунтуванню теми дослідження. Назва розділу має відображати сутність проблеми. Не допускається називати його загальним визначенням «Теоретична частина», «Теоретичний розділ», «Теоретичне обґрунтування» тощо. Він може містити 2–3 підрозділи.

Невід'ємною частиною першого розділу є огляд наукових джерел з досліджуваної теми. В огляді наукових джерел окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з даної проблеми; стисло, критично аналізують роботи науковців, їх погляди, визначають ті питання, які залишилися невирішеними і, таким чином, визначають значення курсової роботи у розв'язанні поставлених завдань. Бажано завершити огляд літератури коротким резюме щодо необхідності проведення досліджень у даній проблемі.

У **другому розділі** розкривають сутність практичних шляхів вирішення досліджуваних завдань, розробляють загальну методiku проведення емпіричного дослідження, наводять методи дослідження. Як правило, другий розділ курсової роботи містить 2–3 підрозділи.

Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором курсової роботи у меті.

У висновках формулюють найбільш важливі результати, одержані у процесі дослідження. Найзручніше формулювати висновки у відповідності з поставленими завданнями. У висновках необхідно наголосити на теоретичному значенні запропонованих у курсовій роботі ідей.

До додатків доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи: методики, які були запропоновані у процесі виконання курсової роботи; таблиці, схеми, рисунки.

Кожен додаток має свій заголовок і починається з нової сторінки, їх кількість не обмежується. Позначаються вони великими літерами української абетки (за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ), наприклад, «Додаток А».

Оформлення курсової роботи

Обсяг основної частини курсової роботи повинен сягати 20–25 (ОС «Молодший бакалавр») та 30–35 сторінок (ОС «Бакалавр») формату А 4, набраних на комп'ютері. Гарнітура шрифту – *Times New Roman*. Міжрядковий інтервал – 1,5 пт. Розміри полів сторінки: угорі і внизу – 20 мм, ліворуч – 25–30 мм, праворуч – 1,5 мм.

Нумерація сторінок. Усі сторінки (крім титульної) нумерують арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації по усьому тексту, включаючи ілюстрації і таблиці. Титульний лист курсової роботи включають у загальну нумерацію сторінок, але не нумерують. Номер сторінки розміщують у верхньому правому куті сторінки.

Усі структурні одиниці курсової роботи: зміст, вступ, розділ, висновки, список використаних джерел, додатки, – розміщують з нової сторінки. Назви структурних одиниць оформлюють великими літерами по центру рядка. Кожен підрозділ розміщується на тій же сторінці, що і попередній.

Розділи нумеруються арабськими цифрами, слово «РОЗДІЛ 1» пишеться великими літерами у середині рядка. У наступному рядку – назва розділу великими літерами. Не припускаються переноси у словах, крапка у кінці назви розділу не ставиться.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу арабськими цифрами. Номер підрозділу складається із номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Назва підрозділу починається з великої літери. Підрозділ розміщують на рівні абзацу основного тексту.

Відстань між назвою розділу й назвою підрозділу (або тексту) – не менше 12 пт.

Ілюстрації і таблиці розташовують у тексті або на окремих аркушах після їхнього згадування (посилання на рисунок чи таблицю) або на наступній сторінці.

Ілюстрації до тексту (рисунки, схеми, графіки) виконують від руки або на комп'ютері і нумеруються за зразком:

Рис. 2.8. Схема розміщення комп'ютерів у навчальній лабораторії.

Тут «Рис.» є обов'язковим атрибутом для усіх ілюстрацій; «2» – порядковий номер розділу, у якому знаходиться ілюстрація; «8» – порядковий номер ілюстрації у розділі, після якого розміщено текст із характеристикою зображеного.

Таблиці включають цифрову інформацію. Заголовки таблиць нумерують арабськими цифрами (нумерація аналогічна до ілюстрацій). Заголовки у шапці таблиці слід починати з великої літери, підзаголовки – із малих, якщо вони є продовженням заголовків, та з великих, якщо вони є окремими реченнями. Зразок оформлення таблиці:

Таблиця 2.8

Назва таблиці		
Заголовок 1	Заголовок 2	Заголовок 3

Над частиною таблиці, що переноситься на іншу сторінку, пишуть слова «Продовження таблиці 1.2».

При написанні курсової роботи потрібно давати посилання на *список використаних джерел*, з яких запозичені матеріали. Посилання на літературні й інші джерела вказують наскрізним порядковим номером у квадратних дужках відповідно до списку використаних джерел. Оформлення посилання у тексті: [3, с. 63] – означає, що цитата запозичена із 63 сторінки 3 джерела у спискові використаних джерел. Посилання на декілька видань оформлюється так: [5; 7; 10–12; 14, с. 15] (вказуються порядкові номери у списку використаних джерел). В окремих випадках, коли номер сторінки вказати неможливо, скажімо в Інтернет-публікації, то посилання оформляється так: [23], де 23 – номер джерела у списку використаних джерел.

Числа та знаки у тексті. Великі круглі числа (тисячі, мільйони, мільярди) зручніше писати у вигляді поєднання цифр із скороченням тис., млн, млрд, наприклад: 6 тис., 12 млн, 14 млрд.

Довільні скорочення слів застосовувати неприпустимо. Щоб правильно користуватись скороченнями, слід звертатись до словників прийнятих скорочень, які можна знайти у довідкових виданнях.

Список використаних джерел є обов'язковим структурним елементом курсової роботи. Змістовність списку дає уявлення про те, наскільки глибоко здобувач вищої освіти опрацював досліджувану проблему.

У списку використаних джерел подається перелік підручників, посібників, статей, брошур, довідників, інтернет-посилань тощо, які були використані у процесі виконання роботи (не менше 25 найменувань).

Список використаних джерел рекомендується формувати за алфавітом у відповідності до «ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Приклади оформлення списку використаних джерел наведено у додатку В.

У процесі написання курсової роботи науковим керівником надаються консультації щодо її виконання.

Порядок захисту курсових робіт

Для захисту курсових робіт, рішенням кафедри створюється комісія у складі трьох викладачів (за місяць до визначеної дати захисту). До складу комісії можуть залучати завідувача кафедри, науково-педагогічних працівників кафедри. Керівник курсової роботи є членом комісії по захисту.

Повністю оформлену курсову роботу здобувач вищої освіти подає науковому керівнику на перевірку за три тижні до визначеної дати захисту.

Курсова робота, зміст якої відповідає вимогам, допускається до захисту, про що науковим керівником робиться відмітка на титульній сторінці: «Допущено до захисту», дата, підпис. Після цього робота передається на кафедру для ознайомлення членами комісії. Інформація про допуск до захисту курсової роботи доводиться до відома здобувачів вищої освіти.

У разі прийняття науковим керівником та членами комісії рішення про невідповідність курсової роботи чинним вимогам, вона передається здобувачеві вищої освіти для виправлення помилок та удосконалення текстового матеріалу.

Виправлена робота проходить повторну процедуру перевірки керівником та перевірки на наявність плагіату. Дата захисту призначається у період ліквідації академічної заборгованості.

Захист курсової роботи здійснюється перед комісією публічно і фіксується у протоколі, який підписується головою та членами комісії.

Захист курсової роботи:

1. Автор у своєму виступі (до 10 хвилин) презентує основний зміст роботи, результати дослідження, висловлює власні судження та пропозиції.
2. Дає відповіді на запитання членів комісії в межах дослідження.
3. Члени комісії оцінюють зміст та презентацію курсової роботи.

При оцінюванні курсової роботи враховують:

1. Науково-теоретичний рівень змісту, теоретичну обґрунтованість теми, чітко розроблений науковий апарат.
2. Набуття компетентностей щодо розробки і вирішення наукової проблеми: вміння самостійно працювати з літературою та іншими джерелами, творчо аналізувати та систематизувати інформацію, грамотно оформляти список використаних джерел.
3. Планомірний і систематичний характер роботи над дослідженням.
4. Правильність оформлення курсової роботи і своєчасність її здачі.

У випадку порушення терміну здачі курсової роботи науковому керівнику без поважних причин, вона не допускається до захисту, що вважається академічною заборгованістю. Ліквідація академзаборгованості здійснюється аналогічно до інших форм підсумкового контролю. В інших випадках (хвороба тощо) здобувач вищої освіти має право на продовження сесії.

Після захисту курсова робота здається науковим керівником на кафедру для реєстрації і зберігання.

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет/Інститут _____

Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

3

_____
(назва дисципліни)

на тему:

Здобувача (ки) _____ курсу _____ групи
_____ форми навчання
спеціальності _____
(шифр, назва)
освітня програма _____

_____
(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка за національною шкалою _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії:

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Члени комісії:

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Умань 202__

Зміст

Вступ	2
Розділ 1 (Назва)	5
1.1. (Назва)	5
1.2. (Назва)	9
1.3. (Назва)	13
Розділ 2. (Назва)	16
2.1. (Назва)	16
2.2. (Назва)	19
2.3. (Назва)	19
Висновки	22
Список використаних джерел	25
Додатки	27

Додаток В

Приклади оформлення списку використаних джерел
(ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне
посилання. Загальні положення та правила складання»,
з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40))

Характер истика джерела	Приклад оформлення
КНИГИ	
Один автор	
<p>Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375с.</p> <p>Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с.</p> <p>Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: із змінами та допов. на 12 берез. 2016 р. 12-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність, 2016. 810 с.</p>	
Два автор	
<p>Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.</p>	
Три автор	
<p>Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.</p>	
Чотири і більше авторів	
<p>Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / В. В. Вітвіцький, М. Ф. Кисляченко, І. В. Лобастов, А. А. Нечипорук Київ: Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с.</p> <p>Основи марикультури / І. І. Грициняк та ін. Київ: ДІА, 2013. 172 с.</p>	
Без автора	
<p>Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол. : В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-е вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128с.</p> <p>Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 верес. 2016 р., Київ). Київ, 2016. 432 с.</p>	
Багатотомні видання	
<p>Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ: Логос, 2001. Т. 2. 636 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. 576 с.</p>	
ІНШІ ВИДАННЯ	

Дисертації, автореферати
<p>Головкін Б. М. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. 406 с.</p> <p>Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Харків, 2016. 24 с.</p>
Стандарти
<p>ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 61071:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p>
Архівні документа
<p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p>
Бібліографічні покажчики
<p>Володимир Володимирович Сташис: (до 85-річчя від дня народж. та 60-річчя наук.пед. і громад. діяльності) / упоряд. : В. І. Борисов, В. І. Тютюгін, Л. М. Демидова. Харків: Право, 2010. 108 с.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ
Розділ книги
<p>Борисова В. И. Право частной собственности в системе социальноэкономических прав и свобод граждан и пути его реализации. <i>Харьковская цивилистическая школа: право собственности</i> : монография / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99.</p>
Матеріали конференцій, круглих столів
<p>Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. <i>Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин</i> : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.</p>
Стаття з продовжуваного видання
<p>Гетьман А. П., Лозо В. І. Державно-правові проблеми подолання екологічної кризи в епоху глобалізації. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2013. Вип. 123. С. 65–77.</p>
Стаття з періодичного видання (журнал, газета)
<p>Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. <i>Право України</i>. 2009. № 10. С. 57–60.</p> <p>Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. <i>Голос України</i>. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7.</p>

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Гетьман Є. А. Підзаконні нормативноправові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. *Теорія і практика правознавства*: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1(9). URL : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302> (дата звернення: 17.06.2016).

Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282) (дата звернення: 17.03.2017).

Карнаух Б. П. Глумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 135. С. 39–51. doi : <http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852>.

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Голос України*. 2015. 10 черв. (№ 101). С. 12.

Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення : 12.03.2017. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення : 17.03.2017).

Критерії оцінювання курсової роботи

№ п/п	Критерії	Кількість балів
1.	Оформлення курсової роботи відповідно до вимог	до 10 балів
2.	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність, чітко розроблений науковий апарат	до 15 балів
3.	Перший розділ (рівень теоретичного дослідження)	5-15 балів
4.	Другий розділ (глибина та якість досліджуваної проблеми)	5-15 балів
5.	Висновки	до 10 балів
6.	Самостійний і творчий підхід до аналізу досліджуваної проблеми в теорії та практиці	до 10 балів
7.	Планомірний і систематичний характер роботи здобувача вищої освіти над темою	до 5 балів
8.	Своєчасність здачі курсової роботи	5 балів
9.	Захист роботи:	до 15 балів
	– якість доповіді	до 5 балів
	– якість відповідей на питання	до 5 балів
	– якість наочних матеріалів	до 5 балів
Разом (максимальна кількість балів):		100

**Зразок оформлення методики експерименту дослідження
(експериментальної частини курсової роботи)
на тему «Особливості соціально-педагогічної роботи
з «дітьми вулиці» в Україні»**

Метою нашого експериментального дослідження було виявлення рівня готовності дитини до переходу в прийомну сім'ю шляхом вивчення розвитку образу себе і уявлень про прийомну сім'ю та внутрішньосімейні відносини у дітей молодшого шкільного віку і підлітків (учнів 9-11 класів). У дослідженні брали участь 24 дитини (10 хлопчиків і 14 дівчаток). З цих дітей була складена експериментальна група – 12 осіб (підлітки) і контрольна група – 12 осіб (учні молодшого шкільного віку).

У дослідженні використовувалися наступні методики:

1) проєктивні методики «Моя сім'я», «Автопортрет», метою яких служить виявлення особливостей сприйняття і переживання дитиною внутрішньосімейних відносин, визначення відношення дитини до кожного члена уявної приймальної родини, дослідження образу себе і образу можливих прийомних батьків.

2) особові тести:

методика «Драбинка», спрямована на дослідження самооцінки і уявлення дитини про те, як її оцінюють інші люди;

методика «Три бажання» для дослідження усвідомлення мотиваційних переваг.

Експериментальне дослідження включає аналіз малюнків дітей експериментальної і контрольної груп, аналіз результатів особових тестів дітей.

1. Методика «Моя сім'я» (за Р. Т. Хоментасюка)

Дітям пропонувалося намалювати прийомну сім'ю так, щоб її члени були чимось зайняті.

Пропонований матеріал: чистий лист паперу, простий олівець, кольорові олівці і гумка. Під час малювання фіксувалися послідовність зображення, спонтанні вислови, стирання, емоційні реакції. При необхідності інструкція повторювалася або використовувалося нагадування: "Те, що ти малюєш, відноситься до нашої теми "Сім'я"?"

Після виконання завдання ми прагнули одержати максимум додаткової інформації в ході бесіди з дитиною з наступних питань:

1. Скажи, хто тут намальований ?
2. Де вони знаходяться ?
3. Що вони роблять ?
4. Який у них настрій (або: їм весело або сумно, чому)?

Малюнки аналізувалися за системою оцінки п'яти симптомо-комплексів:

- сприятлива сімейна ситуація;
- тривожність;
- конфліктність в сім'ї;

- відчуття неповноцінності в сімейній ситуації;
- ворожість в сімейній ситуації.

Фіксувалися також такі особливості малюнка сім'ї, як:

- послідовність зображення;
- склад намальованої сім'ї, послідовність зображення членів сім'ї;
- відстань між окремими членами сім'ї;
- відмінності зображення членів сім'ї;
- стиль спілкування усередині сім'ї;
- колірна гамма;
- розташування малюнка на листі.

Аналіз малюнків дітей показав наступні результати.

1. Симптомокомплекс - сприятлива сімейна ситуація (табл. 2.1.)

Таблиця 2.1.

Сприятлива сімейна ситуація

Виділені показники	Кількість дітей 1 групи (%)	Кількість дітей 2 групи (%)
Зображення всіх членів сім'ї	15%	85%
Зображення першими людей	55%	60%
Загальна діяльність всіх членів	0%	20%
Відсутність ізольованих членів	60%	20%
Хороша якість ліній	20%	40%

Отже, сприятлива сімейна ситуація, що включає зображення веселих осіб, застосування яскравих колірних відтінків, зображення спільної діяльності всіх, хорошу якість ліній, має вкрай низькі показники, що взагалі характерно для дітей, які живуть і виховуються поза родиною.

Проте малюнки сім'ї свідчать про те, що, не дивлячись на важке переживання відриву від сім'ї і несприятливі емоційні відносини усередині сім'ї, 85% дітей контрольної групи (молодші школяри) зображають себе разом з батьками (у експериментальній групі це число складає лише 15%). З них 60 % контрольної групи дітей малюють себе, маму і тата; 20% - малюють себе, маму і інших родичів: бабусь, сестер, братів;

Застосовують яскраві колірні відтінки всього 35 % дітей (25% - контрольна група). Зображення першими різних предметів, а не людей, говорить про емоційну заклопотаність сімейною ситуацією, відхід від виконання завдання, захист від неприємного завдання. Діти експериментальної групи ніби відкладають малювання членів сім'ї, а зображують речі, які не наповнені сильною емоційною значущістю (машини, будинки, геометричні фігури, предмети побуту).

2. Симптомокомплекс – тривожність (табл.2.2.).

Таблиця 2.2.

Ознаки тривожності

Виділені показники	Кількість дітей 1 групи (%)	Кількість дітей 2 групи (%)
Наявність штрихування	50%	60%

Лінія обводки	45%	35%
Лінія з сильним натиском	60%	90%
Перебільшена увага до деталей	75%	45%
Стирання	15%	40%

Таким чином, малюнки відрізняються наявністю ліній з сильним натиском, сильним штрихуванням, перебільшеною увагою до деталей і слідами стирання.

75% дітей експериментальної групи почали малюнок із зображення різних предметів (кіл, трикутників, хмар, дерев, листя, сонця). Вони ніби "застрягли" на предметах або явищах навколишнього світу, зволікаючи почати момент малювання людей. Про тривожність свідчить і підкреслене промальовування очей (60% і 90%), що говорить про наявність у більшості дітей страхів. Крім того, в малюнках зустрічається специфічна "тривожна лінія" - довга лінія, що складається з окремих дрібних штрихів (35%). Діти з контрольної групи (70%) зверталися до нас за підтримкою і схваленням, питаючи про правильність роботи.

3. Симптомокомплекс - конфліктність в уявній сім'ї (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Конфліктність в уявній сім'ї

Виділені показники	Кількість дітей 1 групи (%)	Кількість дітей 2 групи (%)
Бар'єри між фігурами	55%	40%
Виділення окремих фігур	75%	30%
Ізоляція окремих фігур	80%	15%
Переважання речей	75%	15%
Відсутність деяких членів сім'ї	70%	30%

Отже, про конфліктність в уявленнях дітей про сім'ї більшою мірою свідчить відсутність на малюнку деяких членів сім'ї (70% експериментальної групи, 30% – контрольної), ізоляція окремих фігур, а також виділення окремих членів сім'ї при одночасному збільшенні відстані між ними і дитиною.

25 % дітей відмовилися спочатку від малювання на задану тему, що говорить про негативне відношення, надмірну емоційну напругу дитини в сімейній ситуації, тенденції до витіснення цих відчуттів. Ці ж діти намалювали фігуру мами останньою. Показником конфліктності є також паузи перед малюванням тієї або іншої фігури (30%).

Відсутність основних частин тіла і особи (рук – 12%, рота – 20%, вух – 60%), зображення зредукованих пальців рук (55%), а також штрихування рук (30%) може свідчити про емоційну напруженість в соціальних контактах, пониженої практиці спілкування і поєднанні пониженої потреби спілкування з емоційною бідністю.

4. Симптомокомплекс – відчуття неповноцінності в ситуації уявлення себе членом сім'ї (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

**Відчуття неповноцінності в ситуації
уявлення себе членом сім'ї**

Виділені показники	Кількість дітей 1 групи (%)	Кількість дітей 2 групи (%)
Відсутність автора	15	35
Зображення себе останнім	30	70
Ізоляція автора від інших	60	20
Маленькі фігури	30	80
Розташування фігур на нижній частині листа	60	60

Отримані результати свідчать про почуття відчуженості, що переживається дитиною, неповноцінність порушених сімейних відносин, емоційну залежність, відчуття невпевненості, потребі в захисті і турботі). Більшість дітей (що не намалювали себе) одночасно з відчуттям знедоленої людини відчують відчуття провини за те, що не приймаються близькими.

Інші малюнки говорять про відчуття втрати свого "Я" і болісне переживання відсутності емоційної залученої у відносини з близькими. Це діти, що зображають себе (або інших членів сім'ї) у вигляді машин або роботів (30%). Лише 10% дітей (контрольна група) "заявили" про необхідність визнання своєї значущості (детальніше зображення самого себе). 65% дітей використовували один і той же колір для зображення себе і своїх близьких (показник злитої зі всіма членами сім'ї).

5. Симптомокомплекс - ворожість в сімейній ситуації (табл. 2.5.)

Таблиця 2.5.

Ворожість в сімейній ситуації

Виділені показники	Кількість дітей 1 група (%)	Кількість дітей 2 група (%)
Агресивна позиція фігур	55%	35%
Деформована (нечітка) фігура	40%	30%
Руки розкинуті в сторони	65%	45%
Пальці рук у вигляді довгих паличок	15%	15%

40% дітей малюють себе на відстані від першого зображеного члена сім'ї. З урахуванням раніше виділених несприятливих ознак, даний показник може свідчити про найбільш негативні емоції дитини по відношенню саме до цього члена сім'ї. У 80% випадків це фігура, що зображує батька. Розкинуті в сторони руки, пальці у вигляді довгих паличок є ознаками агресивності в сімейній ситуації.

Розміщення малюнка дітьми на листі паперу дозволило нам одержати наступну інформацію: 60% експериментальної групи і 40% –

контрольної – розміщують малюнок нижче за центр листа (депресивний настрій, відчуття незручності, обмеженості, скутості реальністю);

20% експериментальної і 60% контрольної – розміщують малюнок в центрі листа (потреба дбайливого контролю ради збереження психологічної рівноваги);

20% експериментальної групи – розміщують малюнок вище за центр листа (внутрішня напруженість, відчуття важкості боротьби). З контрольної групи вище за центр листа малюнок не розмістив ніхто.

Результати дослідження формування образу себе і образу батьків за проєктивними методиками представлені табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Порівняльний аналіз експериментальної і контрольної груп за наслідками проєктивних методик «Моя сім'я», «Автопортрет» (дані наведено у %)

Бали	Моя сім'я						Автопортрет	
	Тато		Мама		Дитина		трет	
	1	2	1	2	1	2	1	2
2	32	82	75	91,5	41	57	4	7
1	10	9	25	8,5	25	16	6	2
0	58	9	0	0	34	27	0	0

Примітка. 1 – експериментальна група; 2 – контрольна група.

У 2 бали оцінювалися яскраві, чіткі малюнки, з чітким вимальовуванням всіх деталей;

у 1 бал – схематичні, «байдужі» малюнки; у 0 балів – відсутність малюнка.

Дані табл. 2.6. дозволяють зробити певні висновки.

У всіх малюнках дітей контрольної групи присутня мама, більш ніж в 70% випадків малюнок чіткий, яскравий, промальовані всі деталі, всі малюнки виконані кольоровими олівцями. Тато зустрічається більш ніж в 40% малюнків. Малюнки яскраві, чіткі, часто присутні прикраси, виділення кольором. В основному тато і мама розташовані на малюнках на відстані одне від одного.

Сама дитина зустрічається більш ніж в 70% малюнків контрольної групи. Найчастіше це яскраві фігури, розташовані або на відстані від фігур батьків, або поряд з одним з них. Інші показники характерні для експериментальної групи. Тато відсутній в половині малюнків, в 10% представлений схематично. Тільки невелике число дітей (32%) намалювали тата чітко (до цієї групи входить одна дитина, батьків якої недавно позбавили батьківських прав, мама її вийшла заміж повторно, а також діти, які час від часу зустрічаються з своїми батьками). Мама присутня не на всіх малюнках, збільшився відсоток схематичного

зображення (65% в експериментальній і 8,5% в контрольній). Сама дитина зустрічається більш ніж в 60% малюнків (50% відноситься до контрольної групи, і лише 10% - до експериментальної), що свідчить про високий ступінь готовності саме молодших школярів в порівнянні з підлітками представити себе «включеним» в нову сім'ю або можливості повернення в сім'ю біологічну. Відсоток схематичності також високий (25 і 16% відповідно).

Аналіз малюнків дітей показав, що ситуація перебування в інтернаті вплинула на образ Я дитини. Зменшилося число чітких, яскравих малюнків, з'явилося більше не кольорових схематичних зображень. Якщо діти контрольної групи виконували малюнок кольоровими олівцями в 75% випадків, то цей показник у експериментальної групи дорівнює 38%. Також можна відзначити той факт, що малюнки дітей з експериментальної групи, виконані кольоровими олівцями, відрізняються блідістю фарб, тоді як малюнки дітей з контрольної групи зроблені яскраво, сильним натиском олівців, ретельно зафарбовані.

Застосування проєктивної методики «Автопортрет».

Дані табл. 2.6. показують, що діти обох груп намалювали себе. Проте тут, так само як і в інших методиках, можна відзначити зростання схематичності зображення. Якщо в контрольній групі вона дорівнює 17%, то в експериментальній – вже 46%. Можна говорити про порушення постійності образу себе у дитини, що постійно знаходилася в умові перебування в інтернатній установі. Ще однією особливістю малюнків дітей контрольної групи є те, що 51% дітей намалювали себе разом з уявною мамою (тим самим не виконавши інструкцію до методики «Автопортрет»). В експериментальній групі цей показник рівний 2,3%. В цілому це підтверджує той факт, що в молодшому шкільному віці діти виражають велику готовність переходу в прийомну сім'ю в порівнянні з підлітками, відчуваючи, відповідно, більшу потребу в захисті і опіці прийомних батьків (образ мами на малюнку)

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в ситуації виховання дитини в умовах інтернатної установи у дитини з віком втрачається стабільність образу себе, образу батьків і сім'ї, а також знижується готовність позитивно сприйняти перехід до прийомної сім'ї через зниження потреби в захисті і опіці прийомних батьків (що відбивається в зростанні схематичності малюнків).

Аналіз результатів особових тестів дітей

Методика «Драбинка» (дослідження самооцінки).

Дані порівняльного аналізу контрольної і експериментальної груп представлені табл. 2.7.

Таблиця 2.7.

Порівняльний аналіз результатів дослідження самооцінки (%)

Сходинок «драбинки»	Оцінювання себе	
	1 група	2 група
6-7	83	83
3-5	17	8,5
1-2	0	8,5

Примітка. 1 – експериментальна група; 2 – контрольна група.

Дані табл. 2.7. показують, що оцінювання себе дітьми контрольної групи носить більш диференційований характер, хоча загалом для дітей як першої, так і другої груп характерна істотно занижена самооцінка. Таким чином, можна зробити висновок, що самооцінка дітей експериментальної групи носить менш диференційований характер, а оцінювання себе молодшими школярами в деяких випадках ідеалізується, що цілком може бути пов'язане з готовністю переходу в прийомну сім'ю і бажанням бути «обраними» прийомними батьками.

2. Методика «Три бажання».

Результати порівняння двох груп представлені табл. 2.8.

Таблиця 2.8.

Порівняльний аналіз мотиваційних переваг дітей контрольної і експериментальної груп (%)

Бажання	1 група	2 група
Матеріального характеру	83	22
Соціальні	17	78

Примітка. 1 – експериментальна група; 2 – контрольна група.

Дані таблиці достатньо показові. Якщо в контрольній групі переважаючими є соціальні бажання (78%) – «щоб всі були добрі», «ніхто не хворів», «не було війни», «все було добре», «ніхто не лаявся», «ніколи не вмирав», «щоб мене любили», то в експериментальній групі основними стали матеріальні блага (83%). Можна припустити, що такі бажання виникають як компенсація соціальної ситуації, яка склалася в житті дитини, що виросла в умовах інтернату.

**Закон України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.).
ст. 42 «Академічна доброчесність»**

1. Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

4. Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

- надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

- вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

5. За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова у присудженні ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєнні вченого звання;

- позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєного вченого звання;

- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

6. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

- позбавлення академічної стипендії;

- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

7. Види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності.

8. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог цього Закону та спеціальних законів.

Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;

- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;

- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;

- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

9. Форми та види академічної відповідальності закладів освіти визначаються спеціальними законами.

10. За дії (бездіяльність), що цим Законом визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом.

**Орієнтовна тематика курсових робіт
для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота**

1. Агресивна поведінка неповнолітніх: причини та наслідки.
2. Алкоголізм і наркоманія як соціально-педагогічна проблема.
3. Безробіття молоді як соціально- педагогічна проблема.
4. Використання соціально-профілактичного тренінгу в роботі соціального працівника.
5. Вплив ЗМІ на процес соціалізації дітей та підлітків.
6. Вплив шкільних свят та традицій на соціалізацію дитини та підлітка.
7. Девіантна поведінка та її причини.
8. Девіантна поведінка: негативні соціальні фактори, що сприяють її формуванню у підлітків.
9. Дитячий будинок сімейного типу, як нова форма опіки дітей, які залишилися без батьківського піклування.
10. Діагностика конфліктів та способи їх подолання.
11. Зміст та організація соціальної роботи в закладах інтернатного типу.
12. Значення самовиховання у процесі соціалізації особистості.
13. Ігри у корекційній роботі соціального працівника.
14. Індивідуальне консультування в соціальній роботі.
15. Інструментарій діяльності соціального працівника у закладах інтернатного типу.
16. Комунікативна культура соціальних працівників.
17. Комунікативні особливості діяльності соціального працівника.
18. Конфлікти в сім'ї.
19. Методи соціально-педагогічної діагностики антисоціальних форм поведінки дітей.
20. Методи соціально-педагогічної діагностики конфліктів.
21. Методи соціально-педагогічної діагностики сімейних конфліктів.
22. Методи та форми роботи соціального працівника з неповною сім'єю.
23. Моральні аспекти соціальної роботи з дітьми вулиці.
24. Негативний вплив ЗМІ на підлітка.
25. Обдарована дитина та її характеристика.
26. Організація і управління діяльністю студентських соціальних служб у закладах вищої освіти України.
27. Організація роботи соціального працівника по статево-рольовій соціалізації підлітків та молоді.
28. Організація роботи соціального працівника у сфері дозвілля.
29. Організація соціально-педагогічної діяльності з агресивними та тривожними підлітками.
30. Основи соціальної роботи з внутрішніми мігрантами.
31. Основні форми роботи соціального працівника в позашкільних закладах.
32. Особливості взаєностосунків підлітка з батьками.

33. Особливості соціальної профілактики адиктивної поведінки підлітків.
34. Особливості роботи соціальних працівників з підлітками девіантної поведінки.
35. Особливості соціалізації дітей та молоді в сучасних умовах.
36. Особливості соціальної роботи з дітьми-наркоманами.
37. Особливості соціальної роботи з обдарованими дітьми.
38. Підготовка лідерів із числа підлітків та молоді до соціально-профілактичної роботи.
39. Попередження агресивної поведінки підлітків.
40. Попередження вживання алкоголю та наркотиків у середовищі старшокласників.
41. Права дітей та молоді в Україні.
42. Проблема насильства у соціально-педагогічній теорії та практиці.
43. Професійна реабілітація учасників бойових дій.
44. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх в діяльності соціального працівника.
45. Профілактика наркоманії серед підлітків у виховному середовищі загальноосвітньої школи.
46. Профілактика та подолання насилля у підлітковому середовищі.
47. Процес попередження адекватної поведінки дітей і підлітків.
48. Соціально-психологічна діагностика креативності у підлітковому віці.
49. Соціально-психологічні детермінанти шкільної дезадаптації підлітків.
50. Робота соціального працівника з агресивними підлітками.
51. Робота соціального працівника з дітьми з інвалідністю.
52. Роль засобів масової інформації та інших джерел у пропаганді здорового способу життя.
53. Роль соціального працівника в конфліктних та екстремальних ситуаціях.
54. Система соціальної роботи з сім'єю в Україні.
55. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічної діяльності.
56. Соціалізація підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання.
57. Соціальна корекція вживання алкоголю у середовищі старшокласників.
58. Соціальна підтримка дітей вимушених переселенців.
59. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків.
60. Соціальна профілактика жорстокого ставлення до дітей в сім'ї.
61. Соціальна реабілітація девіантної поведінки дітей і підлітків з проблемами у розвитку.
62. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю як умова їх адаптації.
63. Соціальна робота з дітьми, які зазнали насильства.
64. Соціальна робота з неблагополучними сім'ями.
65. Соціальна робота з неповною сім'єю.

66. Соціальна робота з підлітками девіантної поведінки
67. Соціальна робота з попередження токсикоманії та алкоголізму у дітей та підлітків.
68. Соціальна робота з прийомною сім'єю.
69. Соціальний захист дітей та молоді.
70. Соціальні механізми впливу реклами на соціалізацію особистості.
71. Соціальні умови формування культури здоров'я старшокласників.
72. Соціально-педагогічна діяльність з дітьми з інвалідністю.
73. Соціально-педагогічна діяльність з дітьми схильними до алкоголізму.
74. Соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми.
75. Соціально-педагогічні умови виховання особистості молодшого школяра у сучасній сім'ї.
76. Соціально-педагогічні умови подолання конфліктів у підлітковому середовищі.
77. Соціально-педагогічні умови профілактики наркоманії серед підлітків та молоді.
78. Соціально-педагогічні умови розвитку обдарованих дітей у позашкільних навчальних закладах.
79. Соціально-правовий захист дітей з сімей переселенців.
80. Соціально-психологічний тренінг як форма інтерактивного навчання.
81. Соціально-психологічні механізми формування особистості дитини в неблагополучній сім'ї.
82. Статеве виховання та підготовка учнів до сімейного життя.
83. Суть конфліктів, передумови їх виникнення.
84. Технології соціального консультування.
85. Технології формування здорового способу життя молодших школярів.
86. Технологія профілактики та подолання міжособистісних конфліктів у підлітковому віці.
87. Тренінг як інноваційна форма соціально-педагогічної роботи.
88. Формування взаємовідносин підлітків з батьками.
89. Формування соціального здоров'я дітей-сиріт підліткового віку в школах-інтернатах.
90. Шляхи впровадження ігрових технік в соціально-вуличній роботі.

**Орієнтовна тематика курсових робіт
для здобувачів вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення**

1. Безробіття та заходи сприяння зайнятості для внутрішньо переміщених осіб.
2. Види безробіття та причин звільнення.
3. Види діяльності, що зараховуються до стажу роботи, даючи право на трудову пенсію, їх особливості.
4. Види пенсій та особливості їх призначення в Україні.
5. Встановлення пенсійного віку в Україні.
6. Державна політика у сфері зайнятості населення України.
7. Державна служба зайнятості України, її функції.
8. Державні соціальні стандарти в системі соціального забезпечення проектів.
9. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в Україні.
10. Державно-приватне партнерство в Україні при страхуванні від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.
11. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами в Україні.
12. Економічна політика України у сфері соціального страхування.
13. Елементи пенсійної системи України.
14. Житлові субсидії в Україні.
15. Зміст психологічного консультування в соціальному забезпеченні.
16. Зміст соціального захисту і соціального забезпечення сім'ї.
17. Інформаційні технології у сфері фінансування соціального забезпечення громадян України.
18. Медична реформа в Україні: перебіг та сучасний стан.
19. Медичне страхування в Україні.
20. Методи соціального забезпечення населення.
21. Місце пенсійного страхування в системі соціального страхування країни.
22. Недержавні пенсійні фонди, особливості їх створення і діяльності в Україні.
23. Організація надання соціальних послуг в Україні під час воєнного стану.
24. Основні аспекти соціальної допомоги у сфері культури.
25. Основні напрямки діяльності системи охорони здоров'я у галузі соціальної допомоги.
26. Основні напрямки організації фостерингу.
27. Основні напрямки соціального забезпечення людей похилого віку
28. Основні напрямки соціального захисту жінок.
29. Особи з інвалідністю як суб'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин.

30. Особливості правового статусу недержавних пенсійних фондів.
31. Особливості правового статусу територіальних центрів соціального обслуговування.
32. Особливості соціальної допомоги у сфері освіти.
33. Пенсійне забезпечення у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
34. Пенсійний фонд України.
35. Пенсійні схеми та пенсійні виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення в Україні.
36. Перерахунок пенсій: порядок і умови.
37. Підвищення пенсій окремим категоріям громадян.
38. Права, обов'язки та відповідальність Державної служби зайнятості.
39. Правове забезпечення соціального захисту дітей та молоді.
40. Правове регулювання відносин по наданню соціальних допомог.
41. Правове регулювання відносин по притягненню до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.
42. Правове регулювання пенсійних відносин.
43. Правове регулювання процедурних відносин у праві соціального забезпечення.
44. Правове регулювання соціальних послуг в сучасних умовах реформування.
45. Правове регулювання соціального забезпечення в Україні з огляду на євроінтеграційні процеси.
46. Правові аспекти модернізації пенсійної системи України.
47. Професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації безробітних в Україні.
48. Розміри і порядок виплати допомог при догляді за дитиною.
49. Система соціального страхування України.
50. Система страхових допомог за законодавством України
51. Соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб.
52. Соціальне забезпечення людей похилого віку.
53. Соціальне забезпечення медичних працівників.
54. Соціальне забезпечення підлітків в Україні.
55. Соціальне забезпечення працівників державної аудиторської служби України.
56. Соціальне забезпечення працівників національної поліції в умовах реформування правоохоронної системи України.
57. Соціальне забезпечення працівників органів прокуратури України.
58. Соціальне забезпечення учасників АТО/ООС у контексті суспільних змін.
59. Соціальне забезпечення фізичних осіб – підприємців.
60. Соціальне забезпечення обдарованих дітей.

61. Соціальне обслуговування населення в Україні.
62. Соціальний захист населення як напрям соціальної роботи .
63. Соціальний захист окремих категорій непрацевдатних громадян.
64. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення.
65. Соціальні ризики як підстава виникнення у особи права на соціальне забезпечення.
66. Специфіка соціального забезпечення населення у сільській та міській місцевості.
67. Становлення і розвиток медичного страхування в Україні.
68. Стратегії забезпечення рівних можливостей для інвалідів.
69. Страхова діяльність як форма соціального забезпечення населення
70. Страховий та трудовий стаж: особливості встановлення.
71. Страхування на випадок безробіття.
72. Страхування тимчасової втрати працевдатності.
73. Сутність адресних соціальних допомог малозабезпеченим верствам населення.
74. Сучасні стандарти соціального захисту в Україні.
75. Технологія соціального забезпечення безробітних в Україні.
76. Технологія соціального забезпечення ветеранів і інвалідів війни.
77. Технологія соціального забезпечення громадян через систему призначення субсидій.
78. Технологія соціального забезпечення дітей під опікою.
79. Технологія соціального забезпечення дітей при всиновленні.
80. Технологія соціального забезпечення дітей, батьки котрих ухиляються від сплати аліментів.
81. Технологія соціального забезпечення жертв нацистських переслідувань, в'язнів концентраційних таборів, гетто.
82. Технологія соціального забезпечення осіб з інвалідів.
83. Технологія соціального забезпечення людей похилого віку.
84. Технологія соціального забезпечення самотніх матерів .
85. Технологія соціального забезпечення постраждалих від аварії на ЧАЕС.
86. Технологія соціального забезпечення учасників АТО/ООС.
87. Технологія соціального забезпечення учасників бойових дій та дітей війни.
88. Характеристика системи соціального захисту в Україні.
89. Соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб.
90. Соціальне забезпечення здобувачів вищої освіти в умовах ЗВО.